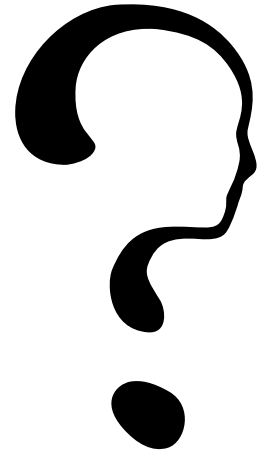

POSZUKIWANIE OSÓB ZAGINIONYCH

Jak działa Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych

Elżbieta Kowalska

specjalista ds. komunikacji Fundacji ITAKA

Agata Nowacka

psycholog, specjalista Zespołu Poszukiwań i Identyfikacji Fundacji ITAKA

Poszukiwanie osób zaginionych, wsparcie ich rodzin i bliskich, a także profilaktyka zaginięć to trzy główne obszary działalności Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych. Założona prawie ćwierć wieku temu Fundacja jest jedyną tego typu organizacją w Polsce, która tak kompleksowo podchodzi do tematu zaginięć i jednocześnie w wielu obszarach współpracuje z polską Policją.

**Fundacja
ITAKA**
**Centrum Poszukiwań
Ludzi Zaginionych**

Wstęp

W Polsce za zaginione rocznie uznaje się 13 tysięcy osób, kolejne 4 tysiące to tzw. trwale zaginieni, których los pozostaje nieznany od wielu lat. Poszukiwaniem zaginionych oraz wsparciem ich rodzin od prawie 25 lat zajmuje się Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych. Impulsem do powstania Fundacji ITAKA był program telewizyjny „Ktokolwiek widział, ktokolwiek wie”. Wraz z innymi założycielami Fundacji – Wojciechem Tochmanem, Alicją Tomaszewską, Lidią Ostalowską, Bożeną Dudko – mieliśmy okazję go współtworzyć. Ciężko było nam beczynnie patrzeć na smutek rodzin, które po emisji programu zostawały ze swoim bólem i nadzieją same. Postanowiliśmy więc założyć Fundację, której celem byłoby nie tylko poszukiwanie osób zaginionych, ale również wsparcie ich rodzin – podkreśla Anna Jurkiewicz, prezeska Fundacji ITAKA. Początkowo Fundacja miała do dyspozycji niewielki pokój w centrum

Warszawy i mogła liczyć na pomoc garstki wolontariuszy. Internet był wtedy jeszcze w powijakach, więc zgłoszenia osób zaginionych Fundacja otrzymywała drogą listowną. *Wiedzieliśmy, że musimy być dobrze zorganizowani. Zwłaszcza, że trafiały do nas również zgłoszenia od rodzin, których bliscy zaginęli kilka bądź nawet kilkanaście lat wcześniej. Dlatego od początku naszej działalności funkcjonowała Baza Osób Zaginionych, w której rejestrowaliśmy każdy zgłoszony do nas przypadek – wyjaśnia Jurkiewicz.*

Procedura była następująca: przedstawiciel Fundacji odbierał zgłoszenia, które były nadsyłane do specjalnej skrytki pocztowej, następnie zgłoszenie rejestrowano w bazie i odpowiadano rodzinie listownie. *Największym wyzwaniem było dla nas otrzymanie zdjęcia osoby zaginionej, które moglibyśmy opublikować w prasie czy wydrukować na plakacie. To były czasy, kiedy nikt z nas nawet nie marzył o posiadaniu smartfonów. Niestety, jakość niektórych nadsyłanych do nas fotografii była tak niska, że nie nadawały się one do*

publikacji. Czasami zdarzało się, że przysyłano nam zdjęcia z rodzinnych uroczystości, na których oznaczano osobę zaginioną. Rodziny bowiem nie dysponowały inną fotografią zaginionego. Z kolei jednostki Policji, w tamtych czasach, zdjęcia zaginionych przekazywały nam faksem – wspomina Jurkiewicz. I choć oficjalnie porozumienie o współpracy z Policją Fundacja ITAKA podpisała w 2009 r., od samego początku swoimi działaniami – zarówno poszukiwawczymi, jak i profilaktycznymi – starała się wspierać służby mundurowe.

Jakie są najczęstsze przyczyny zaginięć ludzi w Polsce?

Nie ma dwóch takich samych zaginięć. Każda tego typu sprawa powinna być rozpatrywana indywidualnie. Możemy natomiast mówić o najczęstszych przyczynach zaginięć w danych grupach wiekowych. I tak, jeśli mamy do czynienia z zaginięciem małego dziecka, to zwykle przyczyną jest brak należytej uwagi ze strony osób dorosłych – rodziców bądź opiekunów. Z roku na rok otrzymujemy coraz więcej zgłoszeń dotyczących uprowadzeń rodzicielskich. To kolejna, najczęstsza przyczyna zaginięć małych dzieci. Zdarzenia kryminalne mają miejsce bardzo rzadko – tłumaczy Agata Nowacka, psycholog i szefowa Zespołu Poszukiwań i Identyfikacji Fundacji ITAKA. W przypadku zaginięć małych dzieci, a takie zaginięcia same w sobie budzą bardzo dużo emocji, w przestrzeni medialnej wciąż pojawiają się nieprawdziwe informacje. Kiedyś była „czarna wołga”, a dziś miejskie legendy przeniosły się do sieci. Regularnie pojawiają się tam historie o „tajemniczym białym vanie”, do którego miałyby wsiadać dzieci i przepadać bez wieści. Cały szkopał w tym, że tego typu historie nigdy się nie wydarzyły – dodaje Nowacka. W przypadkach zaginięć małych dzieci Fundacja ITAKA czynnie wspiera polską Policję w działaniach ogłaszanych w ramach Child Alert. Child Alert jest międzynarodowym systemem natychmiastowego rozpowszechniania wizerunku zaginionego dziecka za pośrednictwem wszystkich dostępnych mediów. Celem jest tutaj szybkie i skuteczne poszukiwanie małoletnich.

Jeśli chodzi o nastolatki, to w tej grupie wiekowej główną przyczyną zaginięć są ucieczki. Należy podkreślić, że to jedyna grupa wiekowa, w której częściej dochodzi do zaginięć dziewcząt niż chłopców – wskazuje Nowacka. Przyczyn ucieczek jest wiele – począwszy od presji narzucanej przez rodziców, przez przemoc rówieśniczą lub domową, kończąc na różnego rodzaju konfliktach. Uciekają również podopieczni placówek opiekuńczo-wychowawczych. Często spotykamy się z tym, że w mediach o ucieczkach mówi się, że są spowodowane burzą hormonów. Albo że to

przejaw młodzieńczego buntu. Nie jest to prawdą, bo jeśli nastolatek ucieka, oznacza to, że nie radzi sobie z problemami. Rzetelną wiedzę dotyczącą ucieczek szerzymy podczas bezpłatnych webinarów oraz konferencji – tłumaczy Nowacka.

Często spotykamy się z tym, że w mediach o ucieczkach mówi się, że są spowodowane burzą hormonów. Albo że to przejaw młodzieńczego buntu. Nie jest to prawdą, bo jeśli nastolatek ucieka, oznacza to, że nie radzi sobie z problemami.

Należy tutaj dodać, że Fundacja ITAKA od 2009 r. jest polskim operatorem numeru 116 000. Numer znany jest jako Telefon w Sprawie Zaginionego Dziecka i Nastolatka. Każda osoba zaangażowana w sprawę zaginięcia dziecka (rówieśnik, przyjaciel, członek rodziny, opiekun lub nauczyciel) może zadzwonić pod numer 116 000 i otrzymać natychmiastowe wsparcie emocjonalne, psychologiczne, socjalne, prawne i administracyjne. Pomoc udzielana na linii jest bezpłatna. Specjalne dyżury pełnione są przez przeszkolone osoby. Są to specjaliści ds. poszukiwań, prawnicy oraz psychologowie. Numer 116 000 jest numerem ogólnoeuropejskim, który działa w 32 krajach Europy. W danym kraju obsługiwany jest przez konkretne fundacje działające na terenie danego państwa.

W przypadku osób dorosłych jedną z głównych przyczyn zaginięć jest depresja. Zaginięcie osoby dorosłej może być skutkiem konfliktu rodzinnego, problemów w pracy, niemożności sprostania trudniej sytuacji życiowej, finansowej bądź zdrowotnej. Tych przyczyn jest naprawdę bardzo dużo. W Fundacji mieliśmy również do czynienia z sytuacjami, gdy osoby świadomie porzucały swoje rodziny i dotychczasowe życie. Tak było w przypadku mężczyzny, który odnalazł się po 10 latach. Mieszkał wtedy w innym kraju, miał nową rodzinę i prowadził inne życie. W Polsce poszukiwała go żona, która wychowywała ich wspólne dzieci – opowiada Nowacka i jednocześnie podkreśla, że pracownicy Fundacji nigdy nie oceniają decyzji czy zachowań osób, którym Fundacja pomaga. Nigdy nie krytykujemy, nie dyskredytujemy, bo to nie nasza rola. My jesteśmy od udzielenia wsparcia poszukiwawczego, psychologicznego czy prawno-socjalnego – wyjaśnia.

Pogarszający się stan zdrowia i różnego rodzaju choroby to najczęstsze przyczyny zaginięć osób starszych. W ubiegłym roku wraz z Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji opracowaliśmy specjalne materiały edukacyjne dotyczące bezpieczeństwa seniorów na terenie zalesionym. Postanowiliśmy poruszyć ten temat, ponieważ jesień to czas, kiedy zgłoszeń seniorów jest więcej. Dzieje się tak głównie z uwagi na to, że jest to sezon grzybobrania, które jest jednym z ulubionych sposobów spędzania wolnego czasu przez osoby starsze. W ich przypadku ewentualne zaginięcie w lesie, często w niesprzyjających warunkach pogodowych, może stanowić olbrzymie zagrożenie – tłumaczy Agata Nowacka. Działanie było zrealizowane w ramach projektu zleconego Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Ad-

Nie ma dwóch takich samych zaginięć. Każda tego typu sprawa powinna być rozpatrywana indywidualnie. Możemy natomiast mówić o najczęstszych przyczynach zaginięć w danych grupach wiekowych.

Centrum Wsparcia i Mediacji

dla rodzin zagrożonych sytuacją porwania rodzicielskiego

ZADZWOŃ

116 000

NAPISZ

cwim@zaginieni.pl

PRAWNIK

PSYCHOLOG

MEDIATOR

Bezpłatna pomoc rodzicom w sytuacji rozstania

Ryc. nr 1. Centrum Wsparcia i Mediacji Fundacji ITAKA.

ministracji. Ulotkę można pobrać ze strony: https://www.itaka.org.pl/wp-content/uploads/2022/09/10_zasad_bezpiecznego_wyjscia_na_grzybobranie.pdf.

Kim są osoby trwale zaginione?

Los osób trwale zaginionych, których liczbę w Polsce szacuje się na 4 tysiące, pozostaje nieznaną od lat. *Kiedy powstała Fundacja, zgłaszały się do nas rodziny, których bliscy zaginęli wiele lat wcześniej. Do dziś nikomu nie udało się ustalić, co się z nimi stało. Ich historie przypominamy w cotygodniowym cyklu „Z ARCHIWUM ITAKI”, który jest publikowany zarówno na naszej stronie internetowej zaginieni.pl, jak i na naszych profilach w mediach społecznościowych – Facebooku i Instagramie. Chcemy pamiętać o tych osobach. Po cichu liczymy, że powrót do ich historii po latach może sprawić, że znajdą się świadkowie tamtych wydarzeń, którzy do tej pory milczeli. Jeśli informacje od nich pozyskane doprowadziłyby do rozwiązania sprawy, rodziny osób długotrwale zaginionych przestaną żyć w niepewności – mówi Anna Jurkiewicz.*

Na osoby trwale zaginione Fundacja ITAKA zwraca uwagę, angażując się w różnego rodzaju projekty artystyczne. I tak młodym, których los pozostaje nieznaną od wielu lat, swoją pracę dyplomową poświęciła Zuzanna Pieczyńska, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Kra-

stawie. Artystka wykonała serię przejmujących obrazów, na których przedstawiła cztery osoby, których los pozostaje nieznaną do dziś. Są to: Tomasz Desecki, Ania Jałowiczor, Aleksandra Gładysiak i Seweryn Adamczyk. Prace autorstwa Zuzanny Pieczyńskiej to unikalny projekt w skali kraju. Każdemu z bohaterów malarka poświęciła 4 obrazy wykonane różnymi technikami (jeden z nich widoczny jest dopiero po podświetleniu lampą LED). Zaginieni są m.in. uwiecznieni w miejscach, gdzie byli widziani po raz ostatni. Artystka wykonała także ich portrety na podstawie progresji wiekowej. Na swoich obrazach Zuzanna Pieczyńska przedstawiła również bliskich osób długotrwale zaginionych. Prace będzie można obejrzeć już we wrześniu podczas wystawy zorganizowanej w Mazowieckim Instytucie Kultury w Warszawie. Osobom trwale zaginionym poświęcony był również projekt „Pokoje zaginionych”, w ramach którego fotografka Karolina Jonderko robiła zdjęcie pokoi zamieszkałych przez zaginionych, czy kampania przeprowadzona wspólnie z Playerem, w której listy rodzin do osób zaginionych czytali aktorzy, tacy jak: Danuta Stenka, Piotr Głowacki i Anna Dymna.

Jak można zgłosić zaginięcie bliskiej osoby do Fundacji ITAKA?

Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych pomaga w poszukiwaniach osób zaginionych na terenie Polski (niezależnie od ich narodowości), a także Polaków, którzy zaginęli za granicą. Do Fundacji ITAKA można zgłaszać zarówno zaginięcia dzieci, młodzieży, jak i osób dorosłych. Należy podkreślić, że Fundacja ITAKA może przyjąć zgłoszenie tylko wówczas, gdy zaginięcie danej osoby zostało zgłoszone i przyjęte na policji.

Proces zgłaszania zaginięcia bliskiej osoby do Fundacji ITAKA składa się z trzech etapów. W pierwszym należy wypełnić formularz znajdujący się na stronie: <https://zaginieni.pl/szukasz-pomocy/zglos-zaginiecie/wypelnij-formularz-online/> lub zgłosić zaginięcie, dzwoniąc pod

W przypadkach zaginięć małych dzieci Fundacja ITAKA czynnie wspiera polską Policję w działaniach ogłaszanych w ramach Child Alert. Child Alert jest międzynarodowym systemem natychmiastowego rozpowszechniania wizerunku zaginionego dziecka za pośrednictwem wszystkich dostępnych mediów. Celem jest tutaj szybkie i skuteczne poszukiwanie małoletnich.

numer 22 654 70 70. Następnie należy wydrukować i wypełnić formularz dostępny tutaj: https://www.zaginieni.pl/wpcontent/uploads/2019/09/formularz_zgloszenia_zaginieni%20Fundacja_Itaka_2019.pdf. Wypełniony formularz wraz z potwierdzeniem oświadczenia osoby zgłaszającej zaginięcie na policję i zdjęciem osoby zaginionej należy wysłać mailem na adres: biuro@zaginieni.pl lub pocztą tradycyjną: Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, skr. pocztowa 127, 00-958 Warszawa 66.

Publiczna dostępność bazy zwiększa szanse na odnalezienie osoby zaginionej.

W większości prowadzonych przez nas spraw z Fundacją kontaktowali się informatorzy, którzy mieli informacje dotyczące osób zaginionych. Informatorom, jeśli tylko sobie tego życzą, zawsze gwarantujemy anonimowość, a przekazane przez nich informacje dokładnie weryfikujemy, zanim prześlemy je bliskim zaginionych.

Dane zaginionych umieszczone są w Internetowej Bazie Danych Osób Zaginionych znajdującej się na stronie www.zaginieni.pl. Można ją przeglądać przez formularz on-line i nie trzeba znać danych personalnych konkretnych osób. Dzięki temu z bazy Fundacji mogą korzystać pracownicy szpitali, noclegowni, policjanci, strażnicy miejscy oraz wszyscy ci, którzy chcą wesprzeć Fundację w poszukiwaniach. *Publiczna dostępność bazy zwiększa szanse na odnalezienie osoby zaginionej. W większości prowadzonych przez nas spraw z Fundacją kontaktowali się informatorzy, którzy mieli informacje dotyczące osób zaginionych. Informatorom, jeśli tylko sobie tego życzą, zawsze gwarantujemy anonimowość, a przekazane przez nich informacje dokładnie weryfikujemy, zanim prześlemy je bliskim zaginionych. Rodziny zaginionych po zarejestrowaniu zgłoszenia mogą pobrać z bazy specjalny plakat z wizerunkiem ich bliskiego i kontaktem do naszej Fundacji – mówi Anna Jurkiewicz.*

Jak Fundacja ITAKA poszukuje osób zaginionych?

Po otrzymaniu zgłoszenia o zaginięciu do działań przystępuje Zespół Poszukiwań i Identyfikacji Fundacji ITAKA. Głównym sposobem poszukiwania jest rozpowszechnianie wizerunku osoby zaginionej. To, gdzie ten wizerunek rozpowszechniamy, zależy od danej sprawy. *Jeśli mamy do czynienia np. z zaginięciem osoby za granicą, kontaktujemy się z ambasadą lub konsulatami, stowarzyszeniami i mediami polonijnymi, a także organizacjami partnerskimi, które w danym kraju zajmują się poszukiwaniem zaginionych. Przykładem może być organizacja SOS Desapercidos, działająca na terenie Hiszpanii, czy Child Focus Belgium. Docieramy do mediów, aby informacja o zaginięciu trafiła do jak największej liczby osób – tłumaczy szefowa tego zespołu, Agata Nowacka.*

W przypadku osób zaginionych na terenie Polski ich wizerunki regularnie pojawiają się w prasie i telewizji – zarówno tej lokalnej, jak i krajowej. To jednak nie wszystko. Pracownicy Zespołu Poszukiwań i Identyfikacji kontaktują się także z placówkami medycznymi, noclegowaniami, lokalnymi stowarzyszeniami niosącymi pomoc osobom w kryzysie bezdomności oraz jednostkami straży miejskiej. Ponadto Fundacja ITAKA regularnie informuje o prowadzonych poszukiwaniach na swoich profilach w mediach społecznościowych. *W kontaktach z dziennikarzami kierujemy się wypracowanym przez lata kodeksem etycznym. Oznacza to, że nie komentujemy bieżących spraw w kontekście relacji personalnych, jakie istniały między zaginionym a jego bliskimi. Nie dywagujemy, co mogło się stać z daną osobą ani co sprawiło, że zaginęła. Nie podajemy żadnych szczegółów, które mogłyby sprawić, że pod informacjami rozpocznie się internetowa dyskusja szkalująca zarówno zaginionego, jak i jego bliskich. Dla nas priorytetem jest podjęcie takich działań, które będą mogły skutecznie przyczynić się do odnalezienia osoby zaginionej. Jednocześnie otaczamy opieką rodziny zaginionych, oferujemy im m.in. wsparcie psychologiczne i prawne – wyjaśnia Nowacka.*

Do Fundacji ITAKA mogą zgłaszać się również osoby zaginione, które chcą odwołać swoje poszukiwania i nie chcą utrzymywać kontaktu z bliskimi. *Aby zweryfikować tożsamość, prosimy o odpowiedź na przygotowane wcześniej pytania. Dotyczą one szczegółów związanych z życiem zaginionego. Czasami prosimy o podanie imienia psa, nazwy szkoły, ulubionej książki. Jeśli odpowiedzi zgadzają się tym, co przekazała nam rodzina, mamy pewność, że rozmawiamy z daną osobą. Wtedy, o ile dana osoba jest pełnoletnia, możemy odwołać jej poszukiwania. Jeśli zostanie wyrażona chęć przekazania informacji rodzinie, również jesteśmy w stanie to zrobić. Zawsze informujemy, że taka możliwość istnieje i że nie jest ona obligatoryjna – mówi Agata Nowacka.*

Fundacja zachowuje również neutralność w kwestiach związanych z uznaniem danego zaginionego za zmarłego. *Jeśli w rozmowach z nami poruszona zostaje kwestia związana z uznaniem zaginionego za zmarłego, informujemy przede wszystkim o aspektach prawnych dotyczących tego, w jaki sposób można to zrobić i jakie warunki muszą być spełnione. Nigdy nie sugerujemy, aby taką decyzję podejmować – tłumaczy Nowacka i podaje przykład matki, której syn zaginął wiele lat wcześniej. Ta pani chciała zrobić porządek z formalnościami. I sama podjęła decyzję o tym, że przyszedł czas uznać syna za zmarłego. W rozmowie z przedstawicielką Fundacji twierdziła, że czuje, że syn nie żyje, i pogodziła się z jego odejściem. Jednak kończąc rozmowę, spytała, czy zdaniem przedstawicielki, jeśli syn by się odnalazł, to czy wybaczyłby matce, że doprowadziła procedurę uznania za zmarłego do końca – opowiada Nowacka.*

Jak Fundacja ITAKA współpracuje z Policją?

25 maja 2009 r. przedstawiciele Fundacji ITAKA podpisali porozumienie o współpracy z jednostkami organizacyjnymi Policji. Zakres współpracy obejmuje poszukiwanie osób zaginionych, ustalanie tożsamości osób, profilaktykę zagi-

DZIAŁANIA FUNDACJI ITAKA

nięć, przeciwdziałanie zjawisku zaginięcia oraz zmniejszanie negatywnych konsekwencji wynikających z tego zjawiska. *Jesteśmy jedyną w Polsce organizacją zajmującą się zaginięciami, która może się pochwalić oficjalnym porozumieniem i tak ścisłą współpracą z Policją. Bardzo znamienne było dla nas to, że umowa została podpisana 25 maja, który jest Międzynarodowym Dniem Dziecka Zaginionego. Ta data jest jedną z ważniejszych w kalendarzu naszej Fundacji – mówi Anna Jurkiewicz.*

Jesteśmy jedyną w Polsce organizacją zajmującą się zaginięciami, która może się pochwalić oficjalnym porozumieniem i tak ścisłą współpracą z Policją. Bardzo znamienne było dla nas to, że umowa została podpisana 25 maja, który jest Międzynarodowym Dniem Dziecka Zaginionego. Ta data jest jedną z ważniejszych w kalendarzu naszej Fundacji

W ramach współpracy z Policją Fundacja ITAKA regularnie pozostaje w kontakcie z jednostkami na terenie całej Polski. *W większości spraw zaginięć, które prowadzi Fundacja, pojawia się co najmniej jedna informacja od informatora. Kontaktują się z nami przypadkowe osoby, które rozpoznają w mijanej osobie zaginionego z naszych komunikatów. Nierzadko zdarzają się też telefony czy wiadomości od znajomych lub pracodawców osób poszukiwanych, którzy mają wiedzę na temat miejsca pobytu osoby lub mogą przekazać inne istotne informacje. Każdy z takich sygnałów jest przez nas analizowany, selekcyonowany i następnie przekazywany wydziałowi poszukiwań jednostki, która prowadzi sprawę zaginięcia. Informacje przekazywane są również rodzinie zaginionego. Wiele z takich informacji bezpośrednio przyczyniło się do odnalezienia osób – wyjaśnia Agata Nowacka.*

Przykładem może być historia zaginięcia młodego mężczyzny. Z okoliczności zaginięcia, które przekazała Fundacji narzeczona zaginionego, wynikało, że pan może znajdować się w kryzysie emocjonalnym przez stratę pracy i problemy na uczelni. Partnerka podała kilka jego ulubionych miejsc w mieście, w którym mieszkali. Jednym z nich był park leśny, który był kilka razy przeszukiwany przez Policję i znajomych. Niestety, w tym czasie – bez skutku. Fundacja, na wniosek rodziny, rozpowszechniła informację o zaginięciu m.in. w mediach lokalnych, szpitalach, straży miejskiej. Rodzina wydrukowała także plakat zaginionego z naszej strony i rozwiesiła w okolicy. Kilka dni od zgłoszenia na telefon Fundacji zadzwoniła informatorka, która widziała w parku leśnym dziwnie zachowującego się mężczyznę. Skojarzyła go z wizerunkiem zaginionego. Informacja została niezwłocznie przekazana dyżurnemu Policji. W trakcie interwencji odnaleziono zaginionego, który znajdował się w złym stanie psychicznym i był w trakcie próby samobójczej – opowiada Nowacka. Wiadomości od informatorów, które trafiają do Fundacji, są bardzo pomocne w poszukiwaniach międzynarodowych. *Mamy dużo kontaktów polonijnych w poszczególnych krajach – dodaje Nowacka.*

Fundacja ITAKA współpracuje z Policją nie tylko przy poszukiwaniu zaginionych, ale pomaga również w identyfikacji NN osób i NN zwłok. Policjanci, którzy prowadzą sprawę identyfikacyjną NN osoby, mogą zgłosić się do Fundacji i za pomocą specjalnego formularza wnioskować o pomoc w identyfikacji. *Nasze czynności w takich sprawach obejmują typowanie przeprowadzane w wewnętrznej bazie danych oraz publikacje medialne i rozpowszechnianie informacji o NN osobie. W tego typu przypadkach otrzymujemy z reguły dużo informacji od informatorów, które przekazujemy zgłaszającemu funkcjonariuszowi do weryfikacji – tłumaczy Agata Nowacka.*

Kolejnym obszarem współpracy Fundacji ITAKA z Policją jest identyfikacja zwłok NN. *Co miesiąc od KGP otrzymujemy uaktualnienie spraw zwłok NN z terenu Polski. Są one umieszczane na stronie internetowej zabezpieczonej hasłem. Jeszcze kilka, kilkanaście lat temu tę internetową bazę udostępniano rodzinom i bliskim osób zaginionych długotrwale. Rodzina mogła po rozmowie z psychologiem lub z jego towarzyszeniem obejrzeć zdjęcia wraz z opisami. Pracownicy i wolontariusze również przeszukiwali bazę, typując zaginionych, którzy byli do nas zgłoszeni – wyjaśnia Nowacka. Obecnie, dzięki istniejącej bazie DNA, rodziny nie muszą już oglądać drastycznych zdjęć. Mimo to przedstawiciele Fundacji regularnie śledzą nowe pojawiające się sprawy zwłok NN. Gdy rozpoznają w nich kogoś poszukiwanego przez Fundację, kontaktują się z KGP.*

W obszarze identyfikacji zwłok NN Fundacja działa również na bezpośredni wniosek funkcjonariuszy, którzy zajmują się identyfikacją. *Po otrzymaniu formularza lub opisu zwłok wraz ze zdjęciami przeprowadzamy pogłębione typowanie w naszej wewnętrznej bazie. Baza obejmuje wszystkie sprawy, jakie kiedykolwiek zostały do nas zgłoszone, w tym sprawy zgłoszone wstępnie, a także te, które ze względu na upływ czasu nie mogły być zgłoszone Policji i wobec których żadne czynności nie są prowadzone. Posiadamy także bazę NN zwłok, która za pomocą komputerowego algorytmu typuje automatycznie sprawy zaginionych, których parametry, takie jak wzrost, wiek, płeć, są najbardziej zbliżone – tłumaczy Agata Nowacka.*

Zaginięcie bliskiego to sytuacja nieporównywalna z żadną inną. Tutaj mówimy nie tylko o aspektach psychologicznych, takich jak szok, trauma, niepokój o los zaginionego, ale również o sprawach, wydawałoby się, że w takich sytuacjach przyziemnych, jak np. kwestie prawne.

Jak Fundacja ITAKA wspiera rodziny i bliskich osób zaginionych?

Zaginięcie bliskiego to sytuacja nieporównywalna z żadną inną. Tutaj mówimy nie tylko o aspektach psychologicznych, takich jak szok, trauma, niepokój o los zaginionego, ale również o sprawach, wydawałoby się, że w takich sytuacjach

Wraz z powołaniem do życia Fundacji ITAKA zaczęła działać także Linia Wsparcia dla Rodzin Osób Zaginionych – 22 654 70 70.

Dzwoniąc pod ten numer, bliscy zaginionego mogą umówić się na rozmowę z psychologiem, uzyskać poradę doświadczonego prawnika bądź dowiedzieć się od pracownika socjalnego, w jaki sposób mogą wyegzekwować pomoc od odpowiednich instytucji rządowych i samorządowych.

Pomoc oferowana rodzinom osób zaginionych jest bezpłatna.

przyjemnych, jak np. kwestie prawne. Życie pisze różne scenariusze i może się zdarzyć, że zaginiony miał długi. Albo że był jedyną osobą pracującą i na jego barkach spoczywało utrzymanie całej rodziny. Czasami są to bardziej prozaiczne sytuacje związane np. z dostępem do konta bankowego. W takich sytuacjach konieczna jest konsultacja prawna oraz niekiedy wsparcie pracownika socjalnego – wyjaśnia Agata Nowacka.

Wraz z powołaniem do życia Fundacji ITAKA zaczęła działać także Linia Wsparcia dla Rodzin Osób Zaginionych – 22 654 70 70. Dzwoniąc pod ten numer, bliscy zaginionego mogą umówić się na rozmowę z psychologiem, uzyskać poradę doświadczonego prawnika bądź dowiedzieć się od pracownika socjalnego, w jaki sposób mogą wyegzekwować pomoc od odpowiednich instytucji rządowych i samorządowych. Pomoc oferowana rodzinom osób zaginionych jest bezpłatna. Fundacja ITAKA przez kilka lat prowadziła także stacjonarne grupy wsparcia w kilku miastach w Polsce.

Wsparcie psychologiczne jest bardzo ważne, ponieważ rodziny osób zaginionych żyją w dwóch światach i w takim specyficznym zawieszaniu. Potrafią postrzegać rzeczywistość z perspektywy osoby zaginionej i jednocześnie pro-

wadzić normalne życie – chodzą do pracy, na zakupy, wyjeżdżają na wakacje. Ale np. nie wymieniają zamków w drzwiach i nie zmieniają numerów telefonów na wypadek, gdyby zaginiona osoba zdecydowała się wrócić do domu bądź chciała zadzwonić do bliskich. Dla takich rodzin trudnym momentem są święta czy urodziny zaginionego. Życie w ciągłej niepewności, związane z niewiedzą dotyczącą losów bliskiej osoby, jest bardzo trudne i potrafi być niekiedy destrukcyjne – mówi Nowacka.

Działalność profilaktyczna Fundacji ITAKA

Fundacja ITAKA prowadzi działalność profilaktyczną w kilku obszarach. Pierwszy to cykliczne konferencje eksperckie kierowane do profesjonalistów: przedstawicieli służb mundurowych, pracowników ministerstw i naukowych, sędziów, adwokatów czy prokuratorów. Tematyka konferencji związana jest z zaginięciami oraz poszukiwaniami osób zaginionych. W roli prelegentów zapraszamy zarówno polskich, jak i zagranicznych ekspertów, którzy mogą pochwalić się kierunkową wiedzą w konkretnych obszarach związanych z zaginięciami, a także poszukiwaniami czy identyfikacją zwłok o nieustalonej tożsamości. Ponadto Fundacja ITAKA co roku aktywnie działa w ramach Międzynarodowego Dnia Dziecka Zaginionego oraz Międzynarodowego Tygodnia Mediacji. Organizujemy także konferencje eksperckie, na które zapraszamy profesjonalistów na co dzień zajmujących się tematem zaginięć – mówi Anna Jurkiewicz.

Kolejny obszar to kampanie informacyjne dotyczące najczęstszych przyczyn zaginięć danej grupy wiekowej. Co roku realizowane są nowe odsłony kampanii „Opiekuj się dzieckiem”, skierowanej do rodziców małych dzieci. Mówimy o tym, w jaki sposób dbać o bezpieczeństwo dzieci i jak je edukować, aby były bezpieczne. Innym projektem,

Ryc. nr 2. Antydepresyjny Telefon Zaufania.

DZIAŁANIA FUNDACJI ITAKA

tym razem ukierunkowanym na profilaktykę zaginięć nastolatków, jest kampania „Nie uciekaj”. Jej adresatami są zarówno rodzice, jak i nastolatki, a naszym celem jest uświadomienie, że ucieczka nie jest chęcią przeżycia przygody, a konsekwencją poważniejszych problemów – wyjaśnia Anna Jurkiewicz. To jednak nie wszystko. Od ponad 20 lat Fundacja ITAKA prowadzi cykliczną kampanię STOP DEPRESJI, w której ramach wielopłaszczyznowo zajmuje się kwestiami związanymi z depresją. Dzieje się tak, ponieważ to właśnie depresja jest jedną z najczęstszych przyczyn zaginięć osób dorosłych. Fundacja w ramach cyklicznych odsłon kampanii zajmowała się m.in. męską depresją i depresją wśród seniorów. Integralnym elementem tej kampanii jest, działający również od ponad 20 lat, Antydepresyjny Telefon Zaufania 22 484 88 01. To jedna z najczęściej wymienianych w mediach linii pomocowych dla osób dorosłych.

...nie tylko szerzymy wiedzę na temat ucieczek i obalamy fake newsy funkcjonujące w przestrzeni medialnej. Uczymy również, jak odczytywać sygnały, które wysyła dziecko planujące ucieczkę, oraz jak rozmawiać z małoletnim uciekinierem po jego powrocie. Uczulamy, że ucieczka to nie wycieczka.

Ponadto Fundacja ITAKA organizuje cykliczne webinaria, które skierowane są m.in. do pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów pracujących w ośrodkach wychowawczych, a także nauczycieli. W ten sposób nie tylko szerzymy wiedzę na temat ucieczek i obalamy fake newsy funkcjonujące w przestrzeni medialnej. Uczymy również, jak odczytywać sygnały, które wysyła dziecko planujące ucieczkę, oraz jak rozmawiać z małoletnim uciekinierem po jego powrocie. Uczulamy, że ucieczka to nie wycieczka. Webinaria organizujemy również wspólnie z Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP. Przykładem może być ubiegłoroczny cykl organizowany z okazji Dnia Dziecka Zaginionego. Poruszyliśmy wtedy tematy związane z trzema najczęstszymi powodami zaginięć wśród dzieci. Przedstawiciele CPOZ KGP brali udział w webinarach jako eksperci dzielący się swoją wiedzą dotyczącą m.in. zaginięć małych dzieci – dodaje Jurkiewicz.

Działalność Fundacji ITAKA dla służb mundurowych

Przedstawiciele Fundacji sami są często zapraszani jako prelegenci na konferencje organizowane przez służby mundurowe. Przykładem może być udział prezesa Fundacji Anny Jurkiewicz, która w ramach projektu „Synergia działania służb kluczem do bezpiecznego jutra” przeprowadziła szkolenia dla służb mundurowych. Współpraca ze służbami mundurowymi polegająca na wymianie wiedzy i doświadczeń od lat to jedno z naszych istotnych działań. Udział w takich projektach pozwala nam ją zacie-

śniać. Handel ludźmi jest jedną z przyczyn zaginięć, dlatego podczas szkoleń opowiadam nie tylko o działalności Fundacji ITAKA, ale również jej roli w przeciwdziałaniu handlu ludźmi – wyjaśnia Jurkiewicz.

Dodatkowo, dzięki środkom pozyskanym od Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Fundacja ITAKA przygotowała cykl czterech bezpłatnych webinarów dla przedstawicieli służb mundurowych, którzy w swojej pracy zajmują się problematyką zaginięć. *Mamy świadomość, że zaginięcie to jedna z najtrudniejszych sytuacji, z jakimi mierzą się w swojej pracy przedstawiciele służb mundurowych. Wiemy również, że zrozumienie emocji rodziny zaginionego znacząco pomaga w pracy funkcjonariuszom i niekiedy może przyczynić się do szybszego i szczęśliwego rozwiązania sprawy. Właśnie dlatego webinaria prowadzili specjaliści, którzy od lat są związani z Fundacją ITAKA i mają doświadczenie w pracy z rodzinami osób zaginionych* – wyjaśnia Anna Jurkiewicz. Zakresy tematyczne webinarów obejmowały m.in. psychologiczne aspekty zaginięć, wywiad z rodziną osoby zaginionej, sposób rozmowy z rodziną osoby zaginionej w przypadku prawdopodobieństwa śmierci, ale braku ujawnienia zwłok. Dostęp do webinarów przesyłany jest bezpośrednio do policjantów, którzy się z nami kontaktują.

Warto również podkreślić, że Fundacja ITAKA należy do europejskiej federacji Missing Children Europe (MCE) i międzynarodowego International Centre for Missing and Exploited Children. Podejmuje także działania partnerskie z Amber Alert Europe. *Współpraca zagraniczna jest ważnym aspektem naszej działalności. Regularnie bierzemy udział w projektach o charakterze międzynarodowym. Przykładem może być poświęcony ucieczkom projekt RADAR realizowany pod patronatem MCE. Jako członkowie międzynarodowych federacji bierzemy również udział w szkoleniach i konferencjach – wymieniamy się wiedzą i doświadczeniem z innymi organizacjami skupiającymi się na tematyce zaginięć. W ten sposób m.in. podnosimy swoje kompetencje poszukiwawcze* – mówi Anna Jurkiewicz.

Summary

Searching for missing persons. How the ITAKA Foundation – Centre for Missing People works?

The ITAKA Foundation – Centre for Missing People is the oldest non-governmental Polish foundation which comprehensively deals with the problem of disappearance – starting from prevention, through searching, ending with providing multidimensional support to relatives of missing people. The Foundation helps in searching for missing persons within the territory of Poland (regardless of their nationality) as well as the Polish people who are missing abroad. Disappearances of children, are adolescents and adults can also be reported to the Foundation. The article focuses on search aspects of the Foundation activities. Besides, it depicts the procedure of reporting the disappearance to the Foundation and presents information related to forms of help, which may be used by the relatives of missing persons. Moreover, there have been presented examples of prevention projects carried out by the Foundation as well as its international activities.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś